

umělecky propracovaných, hudebních a sevřených veršů s tematikou bilanování života a blížení se smrti. Nejrozsáhlejší z těchto básní, *Stužkonoska modrá*, byla samostatně vydána r. 1930. Úplný soubor básní do Slezských písní nepojatých představuje dnes knížka *Přátelům i nepřátelům* (1958). Na okraji Bezručova díla zůstaly drobné prózy staršího i novějšího data, filologické polemiky, jakož i velké množství pozdních veršovaných pozdravů, gratulací a jiných příležitostných projevů.

Ač se Bezručova poezie zrodila stranou soudobého kulturněpolitického a literárního života, povyšujíc zkušenost z regionálního prostředí na záležitost celonárodní, básník v ní plně využil a přehodnotil výsledky, ke kterým dospěla v jeho době česká poezie. Prostřednictvím básnické nadsázky, symbolů a paralelismů umocnil dokumentárně zobrazenou realitu a vystupňoval její obraz do horečných vizí, v nichž zvýraznil a monumentalizoval společenskou protikladnost, vzájemný poměr dvou světů i samotný odboj lidu. Zároveň patosem vášnivého rozhořčení a hněvného vzdoru vtiskl těmto veršům citovou naléhavost. Všim tím se Slezské písně staly jedním z hlavních, stále živých pramenů české moderní sociální poezie 20. století.

Emanuel Bozděch

/ 1841 - 1889 /

Dramatik, dramaturg Prozatímního divadla a divadelní kritik. Jeviště úspěšné byly jeho historické komedie ze salónního prostředí pařížského a vídeňského dvora, které s vtípem a ironií představují dějinné události jako velké následky malých příčin.

Narodil se 21. 7. 1841 v Praze, kde také absolvoval gymnázium a studoval práva, moderní jazyky a historii. Stal se vychovatelem ve šlechtických rodinách, od r. 1867 působil jako dramaturg Prozatímního divadla, v letech 1874–75 studoval v Paříži slovanské literatury a literaturu francouzskou. Po návratu působil jako kulturní a divadelní referent pražských listů českých (Pražský deník, Světozor, Pokrok) i německých; krátce také řídil francouzský list *Le Pragois*. V únoru 1889 záhadně zmizel a za několik let byl úředně prohlášen za mrtvého; soudí se, že spáchal sebevraždu, k níž ho dohnala jednak obtížná nemoc, jednak pocit uměleckého nedocenění.

Již Bozděchova prvotina z r. 1867, tříaktová konverzační komedie *Z doby kotlíonův*, odehrávající se na francouzském dvoře za Ludvíka XIV., ukazuje, v čem tkví charakteristické přednosti autorova dramatického talentu: dovede se smyslem pro jevištní účín osnovat zábavné komediální zápletky

a vládne lehce plynoucím jazykem salónní konverzace. Bozděch se již touto hrou zřetelně přihlásil ke vzorům francouzské situační a konverzační veselohry, která byla v tehdejší době u českého měšťanského publika ve zvláštní oblibě. Také jeho další historické komedie se opíraly o příklad francouzského dramatika E. Scriba, a to jak po technické, tak i po myšlenkové stránce. Bozděch měl nedůvěru k jakýmkoli velkolepým koncepcím životním, politickým, ideovým, uměleckým, a vyhovoval mu proto Scribův pohled na dějiny jako na souhru malých příčin, jež vedou k velkým následkům. V komediích rozehrává malicherné pozadí světové historie, významné dějinné události představuje jako výsledek intrik, omezenosti, prospěchářství, milostných rozmarů, osobních zájmů. *Zkouška státníkova* (prem. 1872) předvádí v jednoaktové zkratce zákulisi zápasu o zahraniční orientaci Rakouska za Marie Terezie (což byla po vítězství Německa nad Francií r. 1871 záležitost znovu aktuální). Obratný diplomat Kounic tu diskrétně odhalí intriky pruského vyslance, využívajícího císařova záletnictví, smíří oba císařské manžele, prosadí spojeneckou smlouvu mezi Rakouskem a Francií a je nakonec jmenován kancléřem. Zápletky tříaktových komedií Bozděchových *Světa pán v županu* (1876) a *Jenerál bez vojska* (nalezena v pozůstalosti, uvedena 1889) jsou čerpány z intimního okolí císaře Napoleona. V těchto hrách sice vyvrcholilo Bozděchovo umění v rozvíjení komediálních situací i ve stavbě duchaplného konverzačního dialogu, avšak ironický odstup od slabůstek jednajících postav a přímo geometrické pohrávání s dramatickou konstrukcí mu již zabránily charakterizovat postavy stejně zdařile jako předtím ve *Zkoušce státníkově*.

Méně úspěšný byl Bozděch na poli historické tragédie (*Baron Goertz* ze švédských dějin, prem. 1868) a historické činohry (*Dobrodruzi* z časů Rudolfa II., zakázána v 70. letech cenzurou). Ani jeho vyspělá dramatická technika nedokázala v nich překonat úskalí scribovského pohledu na dějiny, jenž výtečně vyhovoval komedii, ale nestačil již jako filozofický základ vážného dramatu. – Bozděchovo dílo doplňují *Novelky* (1877), drobné prózy kreslící postavy a scénky z pražské společnosti a z prostředí venkovské šlechty.

Otokar Březina

/ 1868 - 1929 /

Přední básník generace 90. let. V jeho meditativní, idealistickým postojem ovlivněné tvorbě se česká poezie nejvýrazněji vyrovnala s podněty soudobé evropské moderny, jmenovitě symbolismu.

Pro vyjádření myšlenkových i citových dramát soudobého člověka Březina vytvořil zcela nový typ reflexivní básně, v níž myšlenka